

Kusligt nära Putins hot om kärnvapenkrig

Yael Bartana, "Two minutes to midnight", 2021, (videostillbild). Bartana är född 1970 i Israel och känd för sina filmer och performativa verk. Foto: Birgit Kaulfuss

Om kvinnor styrde världen, skulle freden få en chans då? Den frågan ställer Yael Bartana i sin otäckt spännande film där en kvinnlig regering möter kärnvapenhot från en nation styrd av män.

Yael Bartana, "Two minutes to midnight"

Utställning

Var

Cecilia Hillström Gallery, Hudiksvallsgatan 8

T o m 14 maj

Domedagen närmar sig obarmhärtigt i Yael Bartanas film från 2021. Den är stark och suggestiv. Verkligheten med dramatiska nyheter från kriget i Ukraina, (o)säkerhetsläget i världen och samtal kring Nato gör verket chockerande aktuellt.

Yael Bartana, "R.I.P. UZI (I)", 2019. Pigmenterad relief. Konstnären visar även reliefer av vapen, förvandlade till fossiler i en fredligare framtid. Foto: Cecilia Hillström Gallery

Scenariot är påhittat, men referenserna till verkligheten är häpnadsväckande. President Arnold Twittler (alla associationer tillåtna) skramlar med kärnvapen, medan han twittrar, tittar på tv och pratar strunt. En regering, bestående enbart av kvinnor, samlas för att diskutera hotets allvar och möjligheter att bemöta det.

"Si vis pacem, para bellum ..." De kända raderna ur den romerske skribenten Vegetius "De re militari" ekar i mitt huvud. På 400-talet skrev han: "den som önskar fred ska förbereda sig för krig". Men hur? Ska ett hot bemötas med ett större militärt hot för att väcka motståndarens respekt? Är det nedrustning eller militära allianser som är den rätta vägen? Vilken betydelse har diplomati när människor mördas i sina hem?

"Vi kommer aldrig att använda kärnvapen. Inte ens som avskräckande medel", konstaterar den vithåriga presidenten i början av Bartanas film. Hon får omedelbart mothugg. "Era ideal, fru president, kan inte garantera 144 miljoner människors säkerhet." Rådgivare – samtliga kvinnor – kallas in i "The peace room", en pendang till "The war room" i Stanley Kubricks svarta komedi "Dr Strangelove eller: Hur jag slutade ängslas och lärde mig älska bomben" (1964).

Yael Bartana, "Two minutes to midnight", 2021, (videostillbild). Courtesy of Annet Gelink Gallery, Amsterdam; Sommer Contemporary Art, Tel Aviv, Galleria Raffaella Cortese, Milano, Petzel Petzel, Berlin. Foto: Birgit Kaulfuss

Yael Bartanas förmåga att blanda fakta med fiktion och det förflutnas misstag med framtidshopp är förbryllande effektiv. Regeringen gestaltas av skådespelare. De inbjudna experterna representerar däremot verkliga ämbeten och organisationer.

Här finns Lone Træholt, den första kvinnan i de danska väpnade styrkorna med generals rang, och den finländska politikern Tarja Cronberg, före detta ledamot av Europaparlamentet. Expertisen hämtas även hos den isländska poeten och politikern Birgitta Jónsdóttir, människorättsadvokaten Irena Sabic och konsthistoriken Reem Fadda.

Drönaroperatörer möter fredsaktivister. Det är nästan som om Ursula von der Leyen eller vår egen Magdalena Andersson när som helst skulle kunna kliva in i rummet.

Yael Bartana, "R.I.P._AK47(I)", 2019. Pigmenterad relief. Foto: Cecilia Hillström Gallery

Vad är det som ingår i manuset? Vad är det som improviseras? Klockan tickar. Tiden är knapp. Den röda telefonen ringer igen: "Twittler har riktat sina missiler mot vårt land och våra allierade."

Bartana ställer livsviktiga frågor. Det handlar om ledarskap, krishantering, konfliktlösning, klimatkris, jämlikhet mellan män och kvinnor och moderskap. Dråpliga inslag förstärker det gravallvarliga. Den höggravida arméchefen blir uppringd av sin man som misslyckas med nattningen. Smått generad sjunger hon inför alla församlade en vaggvisa för sonen i andra änden av den akuta telefonlinjen.

Skulle jag vilja leva i en värld styrd enbart av kvinnor? Lika lite, faktiskt, som jag vill leva i en värld styrd huvudsakligen av män. Det var så nyligen som för ynka 100 år sedan, i september 1921, som kvinnor till slut fick rösta i riksdagsvalet i Sverige. Utifrån detta perspektiv är Bartans tankeexperiment om en "kvinnlig" regering utopiskt och svindlande. Tänk om?

Konceptet att ersätta männens makt med kvinnornas problematiseras dock direkt i Fredsrummet. En manlig servitör med naken överkropp seglar graciöst in för att servera frukt åt de samlade. Dessa dråpligt ombytta roller synliggör hur fånigt det är med maktens korridorer överfyllda av män som passas upp av kvinnor.

Yael Bartana, "Two minutes to midnight", 2021, (videostillbild). Foto: birgit kaulfuss

Bartana varnar direkt. Kvinnornas kompetens och ledarskapsförmåga får inte förminskas längre. Men den bör inte romantiseras heller. Den tyngsta kvaliteten i hennes verk är den borrar sig in i betraktarens sinne och vänder på invanda föreställningar. Filmen är spännande, obekväm och drabbande i sin form.

Avslutningen ska inte spöilas. Men när sluttexten rullar till Vera Lynns vemodiga sång "We'll meet again / Don't know where / Don't know when..." – som under andra världskriget var ett rop av både hopp och förtvivlan – är det svårt att hålla tårarna tillbaka över oss, arma människor. Två minuter före midnatt står vi inför ett kaos vi själva skapat och med fler frågor än svar om vår fortsatta existens.

Joanna Persman